

Miroslav Masák

LIDOVÉ NOVINY

Jaký vlastně byl ten SIAL?

Před padesáti lety vznikl ateliér, který stojí za televizním vysílačem Ještěd nebo obchodním domem Máj.

V reprezentativní publikaci *The 20th Century World Architecture*, kterou vydalo londýnské nakladatelství Phaidon Press, je důstojně reprezentována i česká architektura. Osmi stavbami z dvacátých a třicátých let včetně vily Tugendhat, ale jen dvěma příklady z druhé poloviny století. Televizním vysílačem na Ještědu a pražským obchodním domem Máj. Obě stavby vzešly z architektonického ateliéru SIAL, který vznikl téměř přesně před padesáti lety.

Odpověď na úvodní otázku bych rád začal zmínkou o našem vztahu k architektuře. Začínali jsme v 50. letech. Škola nám mnoho nedala, až praxí jsme docházeli k poznání, které je dnes zřejmě začínajícím studentům. K tomu, že pojmem architektura se obecně vyjadřuje určité uspořádání věcí. Potvrzovali jsme si, že architektura není, navzdory sympatiím ke Karlu Teigemu, vědou, i když její sociologické, psychologické a technické aspekty s vědou souvisí. Že není ani pouhou technickou disciplínou, druhem stavitelství, jak tvrdili jiní, přestože volba vhodné technologie je pro zrod stavby zásadní. A že není ani uměním, jak se traduje, i když je vysoce tvořivou disciplínou a má s uměním mnoho společného. Jak říkala Hannah Arendtová: jen ty výsledky tvůrčí práce, které existují nezávisle na jakémkoli utilitárním a funkcionálním vztahu, mohou být uměleckým dílem.

Vzrušivý koncept a myšlenka

Hodnocení architektury není snadné, protože v sobě má řadu neměřitelných hodnot. My jsme si vypomáhali citátem nizozemského mnicha a architekta van der Laana, že dobrá architektura musí naplňovat to, co je nutné, i to, co je podstatné. Nutné je dokonalé řemeslo. Odpovědný návrh by měl brát vážně míru energie místa, kontext, měl by dostatečně odpovědět na sociální, psychologické, fyziologické a estetické požadavky a nabídnout optimální řešení provozu,

technologii, konstrukci a hospodárnosti. Pokud projekt přiměřeně naplňoval tyto skupiny požadavků, potom jsme očekávali dobrou stavbu. Aby směřoval i k dobré architektuře, musel mít i to podstatné – zřetelnou myšlenku, vzrušivý koncept, harmonický poměr obvyklého a neobvyklého.

Poprvé ve vlastním

SIAL je zkratkou pro Sdružení inženýrů a architektů z Liberce, dnes běžně užívanou pro celé období trvání Hubáčkova ateliéru. Karel Hubáček přišel do libereckého Stavoprojektu v roce 1951. Po pěti letech mu tehdejší vedoucí ateliéru Němec Karl Winter ateliér předal. Později jsme se k ještě mladým architektům Hubáčkovi a Svobodovi přidali i my, čerství absolventi fakult architektury z Prahy a Brna. Ve Stavoprojektu jsme se neměli špatně, ale postupně rostla naše chuť k větší samostatnosti, k překračování omezujících norem a to v rámci velkého ústavu nebylo snadné. S vydatnou pomocí osvětleného primátora Jiřího Moulise jsme založili vlastní projektovou kancelář. V červnu 1968. Její trvání bylo krátké. Po politických prověrkách v roce 1971 byla další možnost existence našeho ateliéru odmítnuta a my jsme byli „vráceni“ do Stavoprojektu, ze kterého jsme vzešli. Ale to předbíhám.

Začátek SIAL byl skromný, riziko nezajištěné existence podstoupili čtyři architekti a dalších osm odvážných projektantů. Ale během krátkého času jsme měli znovu komplexní ateliér, a jak bývalo našim zvykem, bez výrazné vnitřní hierarchie. To komplexní bych chtěl zdůraznit, byla to jedna ze základních devíz ateliéru – konceptní spolupráce se statiky, stavaři a specialisty, a to od samého zrodu návrhu. V úzké spolupráci nešlo jen o to, že jsme měli radu na počkání, ale především o to, že každodenní styk vedl k přejímání způsobu myšlení. Specialisté u nás nikdy nehráli druhé housle, naopak. V kritických letech se ujímali hlavní hry a řešili úkoly, které byly nad síly běžných projektových ústavů: Patmanův radar, jeho kryty anténních systémů nebo tlumiče příčného kmitání věží, Peterkovy a Francovy

úvahy o využívání netradičních zdrojů energie a o nízkoenergetických domech, třicet let předtím, než si tématu společnost všimla. Žemličkovy výzkumy slunečního záření a jeho návrhy slunečních vzduchových kolektorů nebo sklo Connex, filtrující nevhodná záření, převzaté do výroby Sklounionem Teplice. A také vývoj ušlechtilých plechů Atmofix ve spolupráci se Státním ústavem hutnictví a železa, předpínané tyče laminátového pláště vysílače Ještěd, přenašeče signálu Radoom a tak dále.

Došlo i na naše přání, jež bylo inspirováno zkušenostmi z libereckého symposia, z naší účasti na pařížském bienále a z ročních stáží, které vedení města nabídlo absolventům pražské fakulty. K naplnění představy malého architektonického inkubátoru, který by mohl umožnit klidnější orientaci a čas k rozvíjení talentu. Zájem nás překvapil, místo předpokládaných tří čtyř čerstvých absolventů se jich přihrnulo čtrnáct. Kde pro ně najít vhodné pracoviště, kde sehnat zajímavé práce, kde na to všechno vzít peníze? Ale s pomocí města jsme i to zvládli. Získali jsme pod Jizerskými horami opuštěnou hospodu Na Jedlové, opravili jsme ji tak, abychom tam mohli jíst i pít, spát a také pracovat, a žili jsme tam dvanáct let.

Úrodná prst' architektury

Čas od času si klademe otázku, má-li SIAL co říct i k dnešku. Je zřejmé, že to, co kdysi bývalo svěží, čas postupně potáhl pavučinami. Ale starý SIAL listopadem 1989 neskončil, ti mladší projektují ve světě i u nás dál. Připomeňme si Československý pavilon na Expu v Seville, Suchomelův Český dům v Malmö, Přikrylovu galerii v Lounech, Baumovu dostavbu univerzity v Aachen, Zavřelovu nizozemskou ambasádu v Ghaně nebo Eislerův kostel v Římě a Rajnišovu rozhlednu v Izraeli. Připomeňme si i to, že všichni, kdo odešli do zahraničí, se stali důstojnými partnery světových hvězd: Josefa Kleihuese, Jakoba Bakemy, Richarda Meiera, Eberharda Zeidlera.

Když dnes dochází ve vzpomínkách nebo v kritice teoretiků k hodnocení našeho ateliéru, bývá přirovnáván ke stro-

mu se solidními kořeny, kmenem a slibnými plody v koruně. My sami jsme často mluvili o úrodné prsti, o květináči, ve kterém vedle sebe vyrůstal trs shodně myslících, obdobně tvořivých, a přece odlišných osobností. Já jsem si SIAL nejraději představoval jako jazz band, hrající pro radost, ve kterém všichni podporují toho, kdo právě hraje své sólo. Takový byl SIAL.

[MASÁK, Miroslav. Jaký vlastně byl ten SIAL? In: *Lidové noviny*, 2. 8. 2018, s. 9 © MAFRA, a. s. 2018, ISSN 0862-5921.

Simone Radačičová **HOSPODÁŘSKÉ NOVINY**
Megaměsta v potížích. Města v Asii a Africe se rozvíjejí tak rychle, že není možné budovat cesty, natož vodovody či elektrická vedení

Do roku 2030 se Londýn zařadí po bok dalších 42 světových megaměst, tedy sídel, kde žije více než deset milionů obyvatel. Už nyní se přitom Londýňané potýkají se špatnou kvalitou vzduchu, vysokými nájmy nebo dopravními komplikacemi. Radnice hledá cesty, jak se s těmito potížemi vyrovnat a současně se přizpůsobit dalšímu nárůstu populace. Klíčová je především výstavba nové infrastruktury, zajištění dostupného bydlení a boj proti znečištění životního prostředí. Radnice se například snaží přesvědčit Londýňany, aby více využívali městskou hromadnou dopravu nebo sdílené bicykly a svá auta nechali doma.

Před podobnými úkoly stojí i další světové metropole. Podle údajů OSN je nyní ve světě 33 megaměst. Nejvíce v Asii (19) a v Latinské Americe (6). Do těchto regionů – a do Afriky – se bude růst soustředovat i v budoucnu. Jim to ale přinese hlubší potíže než Londýnu.

Na mapě z roku 1960 působí nigerijský Lagos ještě jako menší přístav obklopený vesnicemi. Dlážděné silnice rychle přechází v prašné cesty a pole v lesy, popisuje deník *Guardian*. Lagos od té doby prošel proměnou – nyní v něm podle odhadů žije téměř 15 milionů lidí a patří mezi největší města v Africe. Velkou část obyvatel trápí chudoba, lidé žijí v improvizovaných obydlích ve slumech. Dusí je nadměrné znečištění vzduchu, odpadky, jsou bez zdravotní péče i bez tekoucí pitné vody. A ex-

perti se domnívají, že bude ještě hůř. Populace Lagosu každý rok roste asi o čtyři procenta a do roku 2100 bude mít více obyvatel než Kalifornie.

Jenže na to není Lagos – stejně jako většina měst v rozvojových zemích – připraven. Příkladem může být i Dillí, které podle Světové zdravotnické organizace patří mezi nejznečištěnější města na světě. Ani tato indická metropole nezvládla rychlý nárůst počtu obyvatel, kteří se potýkají s toxickým kouřem, nevyhovující hromadnou dopravou i nemocemi.

Je otázkou, jak tato megaměsta budou v budoucnosti vypadat. Zda se jim podaří přizpůsobit se rychle rostoucí populaci a jejím potřebám, ale i klimatickým změnám, s nimiž jsou spojené jevy jako stoupající hladina moře, rostoucí teploty nebo nedostatek vody. „Jakarta, Bombaj, Dillí, Peking a většina megaměst zaznamenávají takový růst populace, který je příliš rychlý pro tradiční cykly investic do energetiky nebo třeba dopravy. A to má okamžitý dopad na znečištění vzduchu, zhoršování dopravních zácp a zajištění dodávek elektřiny,“ uvedl Martin Powell, šéf urbanistického rozvoje ve společnosti Siemens.

Některá města už hledají způsoby, jak se s podobnými potížemi alespoň částečně vyrovnat. Jedním z nich je i Bogota, hlavní město Kolumbie. Jeho obyvatele dlouhodobě sužovaly dopravní zácpy, vysoká kriminalita, nefunkční MHD i chodníky plné zaparkovaných aut. V roce 2000 ale vznikl systém autobusů TransMilenio, který nabízí rychlou přepravu po městě. Vedle toho tamní radnice přijala i omezení pro auta, přidala chodníky i speciální pruhy právě pro autobusy. První den spuštění TransMilenia se jeho autobusy svezlo 30 tisíc pasažérů, nyní přepraví přes dva miliony cestujících denně.

Mnozí experti považují TransMilenio za příklad, který by měly následovat i další země. Ale: ženy si stěžují na sexuální obtěžování v přeplněných autobusech, ekologové pak připomínají, že autobusy jezdí na diesel a znečišťují tak životní prostředí. Radnice proto hodlá postupně flotilu obměnit, ve hře jsou i hybridy nebo elektrobusey. A do autobusů nasazuje ženské policejní hlídky.

Jiná města zase hledají odpověď na klimatické změny. Tokio, které je nyní největším megaměstem, ale čeká ho úbytek počtu obyvatel, hledá způsoby, jak se vyrovnat s rostoucími teplotami. Japonskou metropoli nedávno zasáhla vlna veder, ve městě Kumagaja dokonce naměřili rekordních 41,1 stupně. To rozvířilo diskusi o tom, jak se připravit i na olympijské hry, které se konají v létě 2020.

Předseda organizačního výboru Joširó Mori navrhl na období, kdy se budou konat hry, dočasně zavést letní čas. Mluví se o oděvech, které budou schopny ochránit své nositele před horkem či o mobilních rozprašovačích. V některých místech budou zase ulice pokryté speciálních povrchem, jenž umožňuje absorbovat dešťovou vodu, která se bude postupně odpařovat.

[Hospodářské noviny, 8. 8. 2018, s. 2 © 2018 Economia, a. s. ISSN 0862-9587]

Martina Marečková **HOSPODÁŘSKÉ NOVINY**
Bytové domy jako ostrovy zeleně. První vznikají v Praze

Pozitivní vliv zeleně na okolí budov a jejich uživatele ve městech nabývá při současných tropických teplotách zcela jiný rozměr. Střechy pokryté zelenými koberci, případně osázené keři a stromy, nebo fasády z rostlin začínají být trendem kancelářských budov i v tuzemsku. Přínosnější než jejich estetická funkce je ovšem fakt, že zeleně na konstrukcích chrání v létě budovy před přehříváním a v menší míře i v zimě proti mrazům a větru.

„U bytových domů zatím nevidíme pokrok, přitom v některých západoevropských městech platí nařízení, aby novostavby s plochými střechami byly pokryty zelení,“ říká Pavel Dostal, partner společnosti Greenville Service, odborného poradce na zelené střechy. „Vegetační střechy a fasády přináší úspory na chlazení budovy a také vlhčí a chladnější vzduch v jejím okolí,“ dodává.

„Povrch zelené střechy se během léta zahřívá na teploty až o 50 °C nižší, než je tomu u běžných krytín,“ vyjmenovává přínosy zelených střech Rostislav Dvořák ze stavební firmy Liko-S.

„Hydroizolace pod vegetačním souvrstvím navíc není vystavena vlivu ultrafialového záření ani velkým výkyvům teplot, což výrazně prodlužuje její životnost,“ popisuje.

Díky stínění se byty obejdou bez klimatizace

Jeden z mála developerů, který na bytových domech v tuzemsku zelené střechy řeší, je společnost T.E. Jejím projektem s názvem Sakura, jenž vyrůstá v Praze-Košířích, se doslova utopí v zeleni. Na střechě budou vysázeny stromy a investor u domu postaví také polosoukromý park se sakurovým hájem. K omezení přehřívání domu přispějí dále zelené střechy, ale i vegetace na fasádě domu, jeho terasách a balkonech.

„Jednotlivé byty spoléhají spíše na kvalitní technické vlastnosti použitých materiálů od oken přes zdivo až po izolace,“ podotýká ředitel T.E. Martin Hubinger. Proti přehřívání dále funguje správně navržené stínění pomocí teras a balkonů. „Ty potom v létě, když je slunce vysoko a příliš silné, přímému slunečnímu svitu brání a pomáhají v bytech udržet příjemnou teplotu i bez klimatizace,“ popisuje Hubinger.

Chladivý efekt obyvatelům Sakury dodá okolní prostředí, hlavně sousední louka a lesopark včetně několika jezírek a potoka. Závlahu v bytovém projektu zajistí dešťová voda z retenční nádrže v kombinaci s hlubokou studnou, kterou nechal developer vyvrtat přímo pod budovou.

„Spotřeba vody z vodovodního řádu je tedy v našem případě až poslední variantou, jakýmsi nouzovým scénářem, a věříme, že ani během horkého léta nebude potřeba k této variantě přistoupit,“ říká šéf T.E. Martin Hubinger.

Několik nových rezidenčních projektů má zelené střechy na podzemních garážích. Patří mezi ně například bytový komplex v Praze-Vackově od Skanska Reality.

Většímu rozšíření zelených střech brání jejich finanční náročnost. Zeleň nemusí kvůli pylům ve vegetačním prostředí dobře snášet alergici. Řešením je dům s větracím systémem, který je výsadou

tzv. pasivních domů. Tato technologie totiž zajišťuje výměnu vzduchu v bytech bez nutnosti větrání oknem, kterým lidé do bytu vpouštějí vedle pylů i hluk a prach a v horkých dnech i teplo. Pravidelná cirkulace vzduchu navíc zamezuje vzniku plísní a je nezbytná pro dobré okysličení organismu.

„Ideálním řešením je vybavit byty rekuperační jednotkou, která z interiéru odvede vydýchaný vzduch obsahující pachy a vlhkost a nahradí jej čerstvým, v létě navíc ochlazeným vzduchem,“ uvádí Petr Beneš, generální ředitel společnosti Geosan Development.

Venkovní stínění oken

O výhodách kvalitního zateplení se mluví hlavně v souvislosti s úsporami energií v zimě. Dobrá tepelná izolace ale působí i proti přehřívání interiéru v létě. Nejúčinnějším řešením pro snížení tepelné zátěže je venkovní stínění prosklených částí domu v podobě vnějších žaluzií, markýz, pergol nebo třeba listnatých stromů. Podrobněji se o tom píše ve studii o adaptaci budov na změnu klimatu, kterou vypracovala aliance Šance pro budovy, jež sdružuje stavební asociace.

„Vysoký stupeň prosklení budovy bez venkovních stínících prvků významně zvyšuje riziko přehřívání interiéru, zvyšuje technické, energetické a ekonomické nároky na systém chlazení,“ podotýká jeden z hlavních autorů studie Michal Čejka. Velká prosklená okna a stěny navíc zvyšují celkovou energetickou náročnost budovy. Chlazení přehřáté budovy totiž vyžaduje dvojnásobně vyšší spotřebu energie než vytápění o stejný teplotní rozdíl.

Důležitou součástí prevence tepelných ostrovů ve velkých aglomeracích je i volba barevnosti povrchů a jejich odrazivosti.

Do roku 2040 se průměrná roční teplota vzduchu na území ČR zvýší přibližně o 1 °C a podle vědců se zvýší pravděpodobnost výskytu, intenzity i trvání souvislých vln extrémně vysokých teplot až na dvojnásobek oproti roku 2000. Teplota v obytných budovách by neměla překročit hranici 27 stupňů Celsia,

v tropických dnech však stoupají teploty v interiéru bez klimatizace i na více než 30 stupňů.

Podle zmíněné studie Šance pro budovy klimatické podmínky v Česku stále umožňují ve většině případů navrhovat obytné budovy tak, aniž by v nich byla nutná instalace systému aktivního chlazení.

[Hospodářské noviny, 8. 8. 2018, s. 15 © 2018 Economia, a. s. ISSN 08629587]

MACHAČKOVÁ a kol. *Stavební zákon, Komentář*. [3. vyd. C. H. Beck, Praha: 2018, 1 216 s. ISBN 978-80-7400-558-9]

Velká novela stavebního zákona byla důvodem sepsání dalšího, třetího vydání komentáře, který komplexně a v jednotlivých návaznostech a souvislostech vysvětluje právní úpravu na úseku územního plánování, územního rozhodování a stavebního řádu, s důrazem na změny, které novela přinesla, především pak na zcela nové postupy a instituty, které byly nově zavedeny. Významné procesní změny, které jsou novelou dotčeny, se týkají územního a stavebního řízení, územního/společného řízení s posouzením vlivů na životní prostředí a kolaudačního řízení. Novelou byly zpřesněny procesy při pořizování a vydání územně plánovací dokumentace atp. Komentář napsaný srozumitelnou formou shromažďuje nejdůležitější poznatky a zkušenosti z aplikační praxe, vhodně je využita a doplněna judikatura i odborná literatura týkající se oblasti stavebního práva.

Klára Dostálová jednala s komisařkou pro regionální politiku Corinou Crețu

Ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová se dne 6. září v Praze setkala s komisařkou Corinou Crețu, která má v rámci Evropské komise na starost rozvoj regionů a související politiku soudržnosti. Hlavními tématy jednání byl aktuální vývoj čerpání EU dotací a příprava programového období 2021–2027.

„Oceňuji, že jsme se mohly s paní komisařkou zase osobně setkat a prodiskutovat aktuální otázky. Evropská komise během května a června zveřejnila návrhy legislativy pro příští období a určité části je nutné ještě vysvětlit a důkladně prodiskutovat. Jako Česká republika už víme, že budeme usilovat o zmírnění nastavení finančních podmínek pro čerpání, aby byly podobné jako v současném období. Také jsem komisařce nastínila, že je pro nás velmi omezující navrhované vyškrtnutí podpory velkých podniků. V evropských ekonomikách panují velké rozdíly – některé jsou postaveny na malých a středních podnicích, jejichž podpora zůstává. Česká ekonomika však stojí hlavně na velkých podnicích a některé oblasti, které budou podporované z evropských fondů, bude možné realizovat jen díky nim. Navíc jsou to právě velké podniky, které mají větší motivaci zkoušet nové a inovativní postupy, jako je třeba vývoj samoříditelných aut a podobně,“ uvedla ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová a dodala: *„Mimo nastavení příštího programového období byl dalším tématem jednání současný stav čerpání a nedávný přesun prostředků na pomoc uhebným regionům, tj. Ústeckému, Karlovarskému a Moravskoslezskému kraji.“*

[Tisková zpráva z 6. 9. 2018]

Do programu RE:START se ještě více zapojí kraje

V programu RE:START, který se snaží napomoci nejvíce postiženým krajům naší republiky, byly začátku letošního září spuštěny akce za více než jedenáct miliard korun. Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj tak mohou získat dotace například na regeneraci a podnikatelské využití brownfieldů, na vysokoškolské vzdělávání či na revitalizaci Krušných hor. Zhruba pět miliard korun bylo zatím uvolněno i na rozvoj dopravní infrastruktury.

„Výzvy jsou určeny pro všechny tři kraje. Jaké bude konečné rozdělení peněz mezi jednotlivé kraje, záleží hlavně na aktivitě subjektů v jednotlivých regionech. Na program RE:START se počítá s celkovou částkou 62 miliard korun, která by měla být vyčerpána postupně do roku 2030,“ říká ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová.

Souhrnný akční plán nově určuje prioritní opatření z pohledu krajů. Z 27 opatření je 20 označeno jako prioritních. Projekty, které budou tato opatření v roce 2019 naplňovat a jsou součástí dat sebraných pro potřeby tvorby Národního investičního plánu, dosahují celkové výše téměř 10 miliard korun. Pokrývají zejména opatření zaměřená na oblast vzdělávání, zdravotnictví a dopravní infrastruktury. Bude posílena i role krajů prostřednictvím regionálních stálých konferencí pro konzultace s partnery a příjemci přímo v regionech. Noví pracovníci by tak mj. podporovali přípravu konkrétních strategických projektů naplňujících schválená opatření Souhrnného akčního plánu, jejichž gestorem je kraj, poskytovali podporu dostatečnou metodickou podporu městům, obcím a případně dalším subjektům.

Na podzim se města a obce dočkají nového programu na řešení brownfieldů k nepodnikatelskému využití, pokračovat bude také program Demolice, Ministerstvo průmyslu plánuje vypsání výzev pro podnikatele na podporu technologií a podnikatelských nemoovitostí. Zhruba 800 milionů korun postupně rozdělí Technologická agentura ČR mezi výzkumné organizace a podnikatelské subjekty. Velmi intenzivně se

také pracuje na programu Resocializace území po těžbě. Strategické projekty realizované v rámci strategie RE:START se stanou součástí připravovaného Národního investičního plánu.

Proces restrukturalizace je dlouhodobý. Podařilo se připravit program Revitalizace Krušných hor a také program Demolice budov v sociálně vyloučených lokalitách. V prvně jmenovaném byla na projekty v Ústeckém a Karlovarském kraji přidělena dotace v souhrnné výši cca 135 milionů korun v letech 2017 a 2018 a z Programu rozvoje a venkova dále cca 59,9 milionů korun. V druhém dotačním programu se podařilo v letech 2016–2018 realizovat na území Ústeckého kraje projekty za cca 83 milionů korun, na území Moravskoslezského kraje za cca 34 milionů korun a na území Karlovarského kraje za cca 13 milionů korun.

[Tisková zpráva ze 4. 9. 2018]

Obec Dolní Němčí slaví titul Vesnice roku 2018

Vítězem letošního ročníku soutěže Vesnice roku se stala obec Dolní Němčí ze Zlínského kraje. Druhé místo patří obci Šumvald z Olomouckého kraje. Na třetí příčce se umístila obec Nový kostel z Karlovarského kraje. Ceny vítězům byly předány 15. září na Jarmarku venkova v Luhačovicích za účasti ministryně pro místní rozvoj Kláry Dostálové. Udělen byl taktéž titul Vesnice roku 2018 – Cena veřejnosti. Ocenění si odnesla také obec Dolní Němčí ze Zlínského kraje. A koláčovou cenu za nejlepší domácí koláče získala obec Hrušky z Jihomoravského kraje.

Finalisty letošního ročníku jsou tyto obce: Jihočeský kraj: Svatý Jan nad Malší, Jihomoravský kraj: Hrušky, Karlovarský kraj: Nový Kostel, Královéhradecký kraj: Stěžery, Liberecký kraj: Tatobity, Moravskoslezský kraj: Úvalno, Olomoucký kraj: Šumvald, Pardubický kraj: Pustá Kamenice, Plzeňský kraj: Kamenný Újezd, Středočeský kraj: Cítov, Ústecký kraj: Kytlice, Kraj Vysočina: Vepřikov, Zlínský kraj: Dolní Němčí. Kompletní výsledky na www.vesniceroku.cz.

[Tisková zpráva z 15. 9. 2018]